

Landshypotek Bank

Lantbrukspanelen 1/2021:

Den digitala lantbrukaren

Så ser Sveriges lantbrukare på det nya digitala landskapet

Lantbrukspanelen 1/2021

Hur digitala är svenska lantbrukare? Till vad och i vilken utsträckning använder de digitala verktyg i sin verksamhet och vardag? Vilka är för- och nackdelarna? Hur ser de på digitaliseringen? Hur är det med mobiltäckning och internetuppkoppling? Årets första Lantbrukspanel fångar känslan för digitaliseringen inom det svenska lantbruket.

Digitaliseringen påverkar hela samhället. Så fort det ska pratas digital utveckling är det många sektorer och branscher som syns och hörs i det offentliga samtalet. Kanske de gröna näringarna kommer lite i radioskugga här. Ändå är teknikutvecklingen sedan länge central i det moderna lantbruket. Automatisering. Precisionsodling. GPS i maskiner. Monitorering för att i realtid se hur djuren har det. Beräkning och optimering av utsäde. Drönarfoton. Kartering. Listan kan göras lång. Det här är en sektor där utvecklingen går snabbt.

Pandemin har på flera håll i samhället ökat både digitaliseringens förändringstakt och omfattning. Från att varit ett alternativ har det digitala blivit det naturliga. Samma utveckling syns även bland många lantbruksföretagare.

Det finns flera samverkande faktorer som driver en ökad digitalisering inom lantbruken.

En är att kunna möta den internationella konkurrensen på marknaden. Genom effektivare processer och teknik som underlättar arbetet kan svenska lantbrukare få bättre lönsamhet.

En annan är högre krav på säkerhet och kontroll, där digital teknik inte är lika beroende av den mänskliga faktorn.

En tredje är att digitalisering öppnar upp för flexibilitet och möjligheten att göra flera saker parallellt. I ett digitaliserat lantbruk är inte alla moment beroende av din omedelbara fysiska närvaro.

När allt mer görs digitalt gäller det så klart att det finns en fungerande och säker IT-infrastruktur i grunden. Det konstateras bland annat i rapporten¹ om lantbrukets sårbarhet, framtagen på uppdrag av Riksdagens miljö- och jordbruksutskott, som presenterades under våren 2021. I den rapporten konstateras också: "Nätverk för mobil uppkoppling eller bredbandsuppkoppling är en förutsättning för att kunna driva lantbruk. Alla lantbrukare är mer eller mindre beroende av att datakommunikationen fungerar".

¹ Lantbrukets sårbarhet – en uppföljning, Riksdagstryckeriet, Stockholm 2021.

Vad svarade Lantbrukspanelen?

Lantbruksföretagarna som ingår i Lantbrukspanelen välkomnar digitaliseringen. Majoriteten ser positivt på den digitala utvecklingen. Åtta av tio säger att den har underlättat deras arbete som lantbrukare. Det gäller framför allt administration och kommunikation, men också mer verksamhetsspecifika uppgifter som kartering och precisionsodling.

Inte desto mindre finns det problem. Strömmen måste fungera och nät-uppkopplingen vara pålitlig. Så är inte alltid fallet. Var fjärde lantbrukare svarar att de har dålig mobiltäckning. Nästan varannan säger att de drabbats av strömavbrott flera gånger.

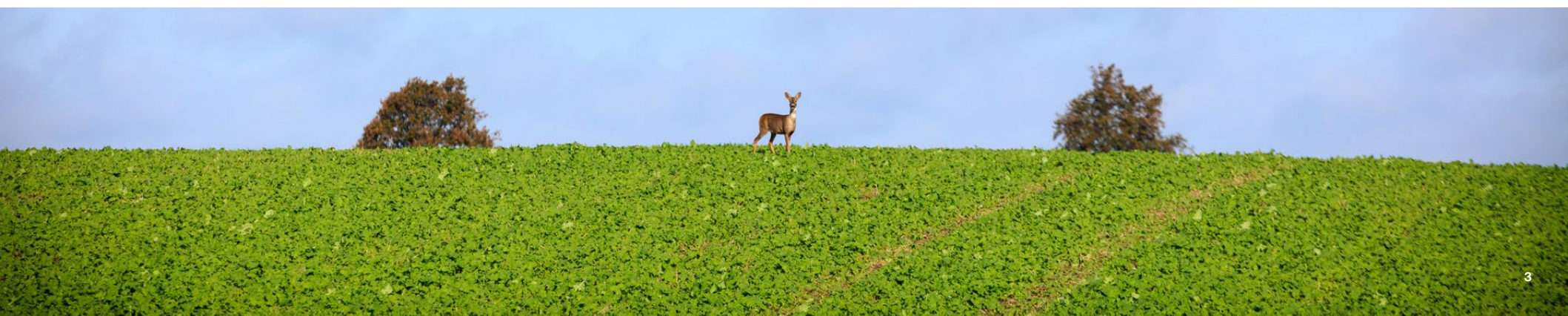
För att både bredda och fördjupa perspektivet på vad digitaliseringen betyder för Sveriges lantbruk har vi intervjuat *Anders Herlin*, som är forskare inom djurhälsa på Sveriges Lantbruksuniversitet SLU. Vi har också pratat med *Kristin Johansson*, Eko-lantbrukare i Småland där hon även är ledamot i regionstyrelsen för Landshypotek Ekonomisk Förening. Båda beskriver bland annat vad digitaliseringen innebär för djurskötsel och andra delar av verksamheten.

Om rapporten

Data och underlag till den här rapporten har samlats in via enkät och intervjuer genomförda under våren 2021. Enkäten har besvarats av 104 lantbruksföretagare i Sverige som ingår i Landshypotek Banks Lantbrukspanel.

Om Lantbrukspanelen

Lantbrukspanelen är en återkommande svarspanel med större, drivna och engagerade lantbruksföretagare runt om i landet. Paneldeltagarna får här möjligheten att ge uttryck för vad de tycker, tänker och känner kring aktuella branschfrågor och hur det är att vara företagare inom de gröna näringarna. Undersökningen är inte och gör inte anspråk på att vara statistiskt säkerställd, men ger en bild av – en känsla för – stämnings- och känsloläget inom lantbruket.

Slutsatser

Välkommen digitalisering

En generellt tydligt positiv syn på digitaliseringen. Det är inställningen hos det stora flertalet av Lantbukspanelens deltagare. De använder digitala verktyg inom ett brett fält, många olika delar av verksamheten. Hela åtta av tio upplever att det underlättar arbetet. Det är också en stor andel som tycker att det digitala gör det enklare att delta i olika sammanhang. Digitala mötesplatser gör det möjligt att medverka i olika bransch-sammanhang, nätverka, dela kunskap och erfarenheter.

Sårbar infrastruktur drabbar verksamheten

Men det finns problem. Nästan var fjärde lantbruksföretagare svarar att de har mycket eller ganska dålig mobiltäckning. Även elen är en stor osäkerhetsfaktor – nästan hälften säger att de ofta eller flera gånger drabbats av strömavbrott. Dålig internetuppkoppling har påverkat nästan fyra av tio. En tredjedel svarar att det inneburit en kostnad för verksamheten.

Digitala risker

Närmare varannan paneldeltagare lyfter fram risken för digitala intrång och nästan lika många pekar på "teknikstrul".

Stark framtidstro

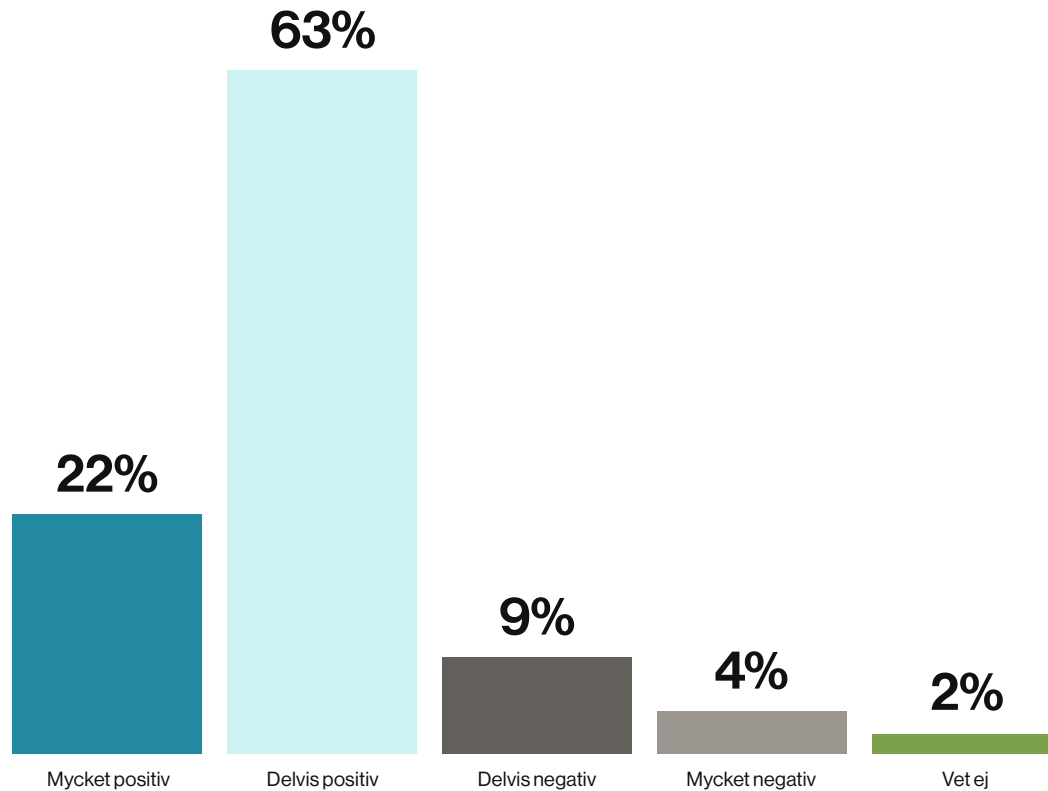
Den allmänna känslan hos paneldeltagarna är ännu lite mer positiv än vid förra omgången. Närmare nio av tio har en positiv känsla i sin yrkesroll. Vi ser här en långsiktigt stigande trend, som sannolikt återspeglar den större samhällstrenden där gröna näringar, hållbarhet och närhet till naturen uppskattas allt mer av allt fler.

Tydlig signal till politiker

Över åtta av tio paneldeltagare anser att det offentliga behöver investera mer för att säkra och trygga den digitala infrastrukturen på landsbygden. Närmare sex av tio tycker att lantbrukets intresseorganisationer behöver driva den här frågan gentemot politiken.

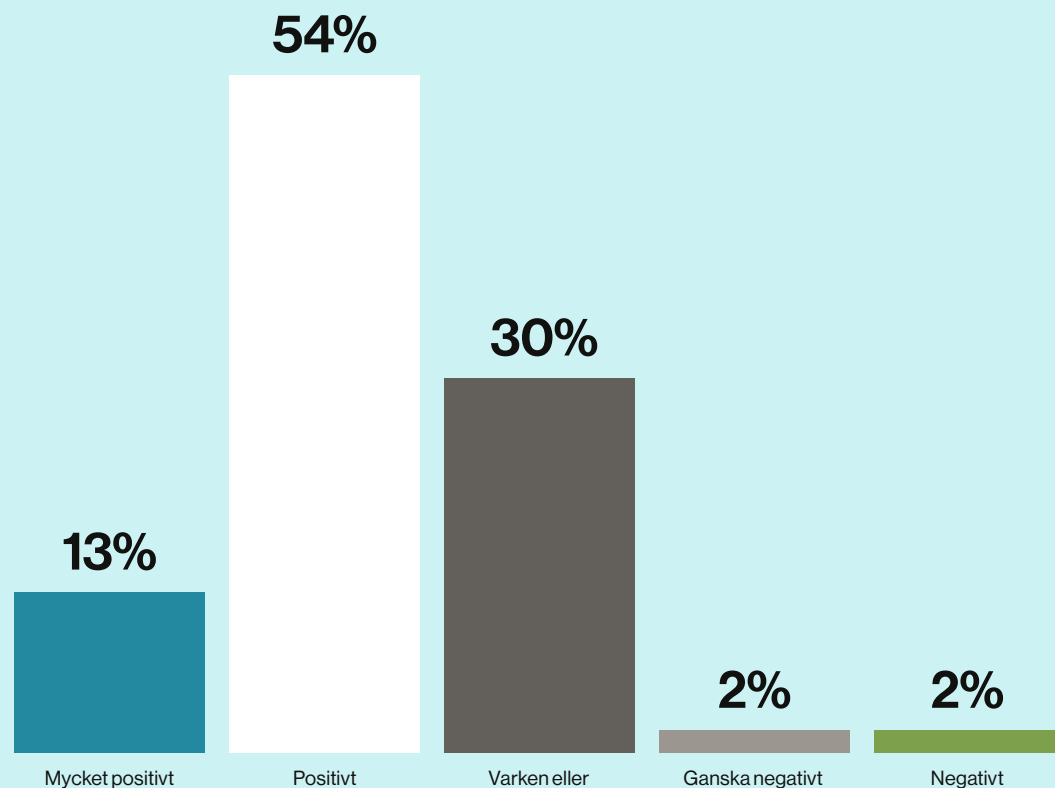
– Resultaten bekräftar att de flesta lantbruksföretagarna är starkt digitaliserade. Det understryker vikten av en stabil digital infrastruktur på landsbygden. Här har samhället genom politiken ett stort ansvar att det även på landsbygderna finns fungerande internet och mobiltäckning. Det är viktigt för företagandet och därmed hela samhället, säger Per Lindblad, vd för Landshypotek Bank.

Vilken känsla har du just nu i din roll som lantbrukare?

En bra känsla. Andelen som har en positiv känsla i rollen som lantbrukare är på fortsatt hög nivå. Närmare nio av tio. Förra omgången var andelen drygt åtta av tio (83%).

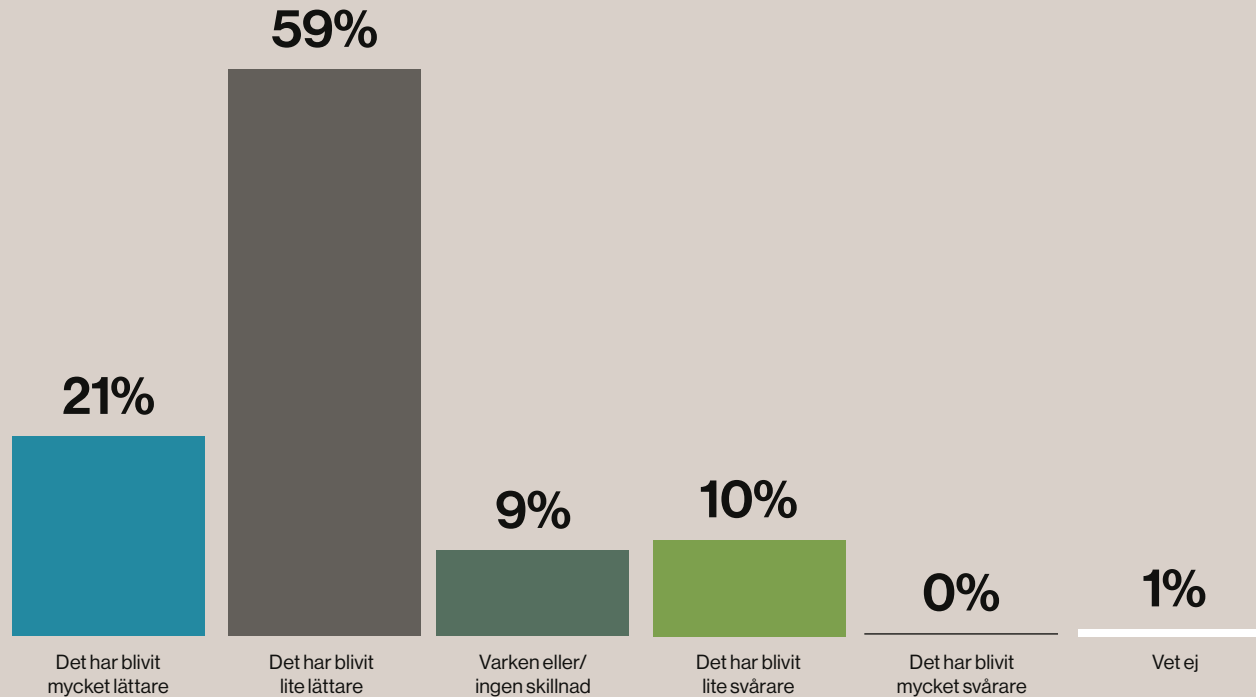
Digitaliseringen pågår för fullt i samhället. Hur känner du inför det?

Positiv syn på digitaliseringen.

Två av tre lantbrukare ser positivt på digitaliseringen i samhället. Ett fåtal upplever digitaliseringen som negativ.

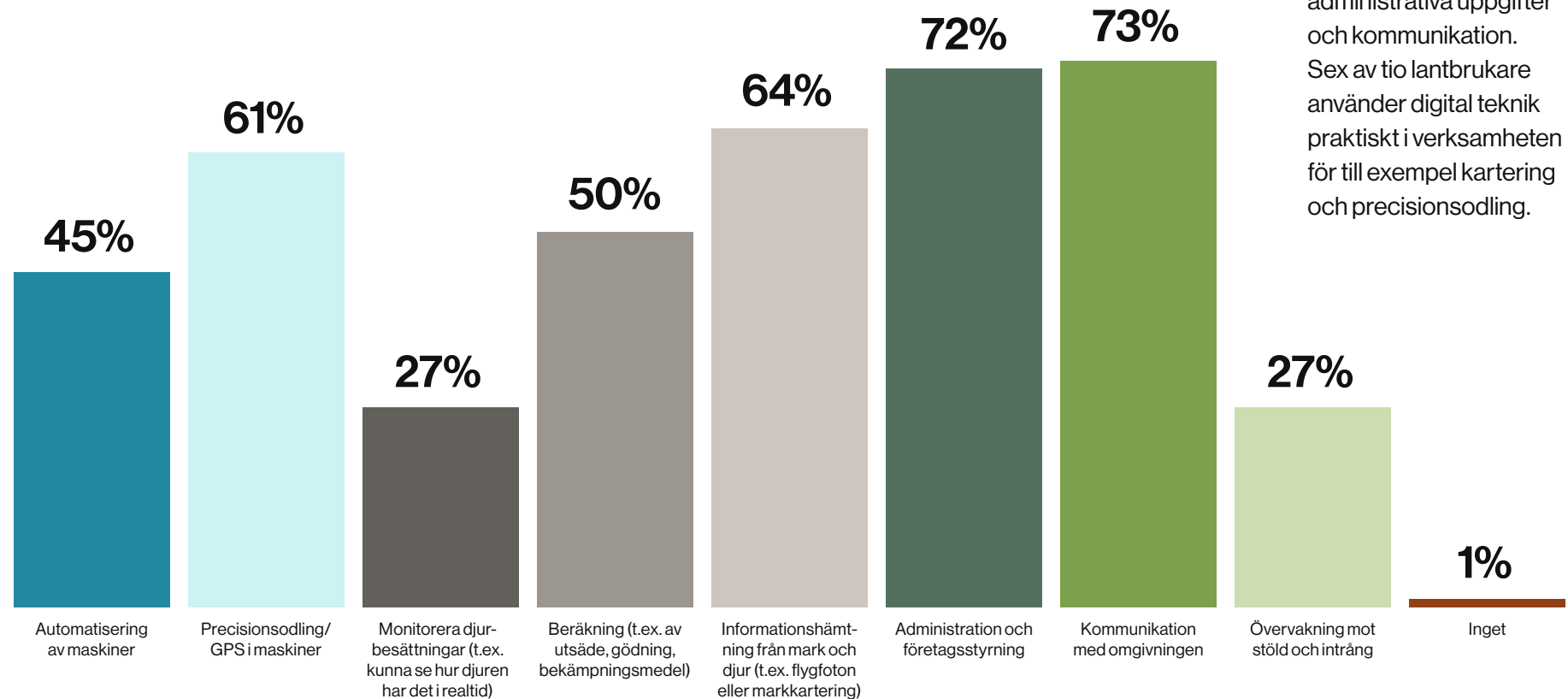
Upplever du att digitaliseringen under de senaste 5–10 åren underlättat eller försvårat arbetet i ditt lantbruk?

Underlättar arbetet. Åtta av tio svarar att digitaliseringen underlättar deras arbete som lantbrukare. Endast en av tio anser att det har blivit svårare.

I vilka delar av din verksamhet använder du digitala verktyg?

Flera val möjliga

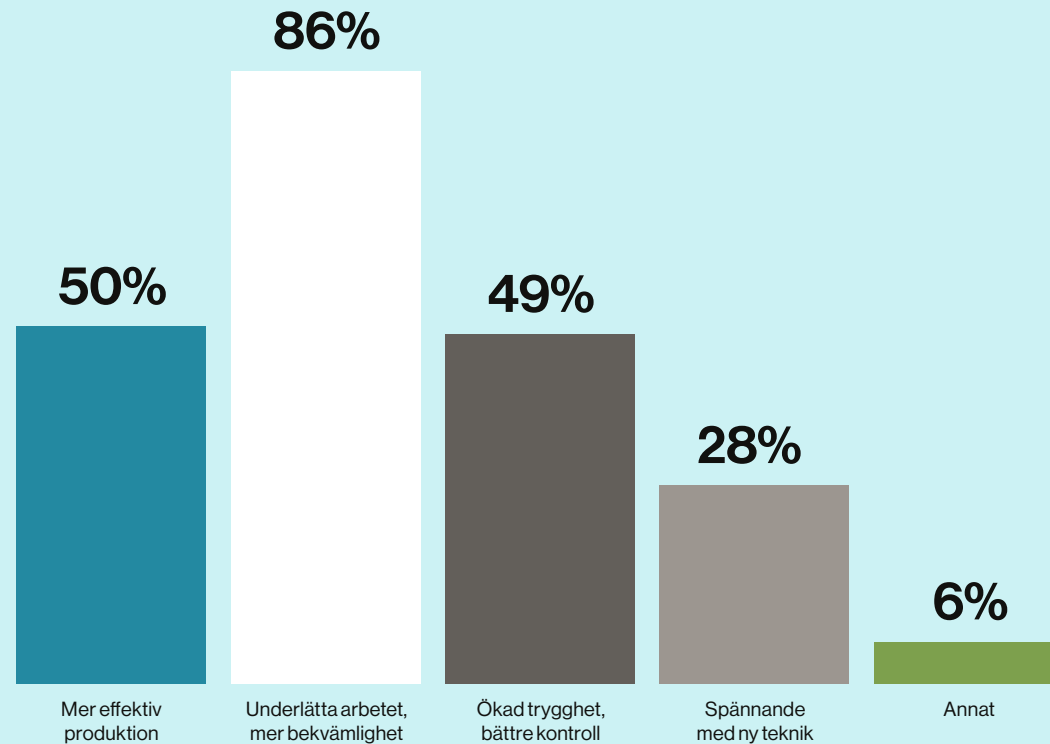

Bred tillämpning.

Digitala verktyg används på många olika sätt inom lantbruket. Sju av tio för administrativa uppgifter och kommunikation. Sex av tio lantbrukare använder digital teknik praktiskt i verksamheten för till exempel kartering och precisionsodling.

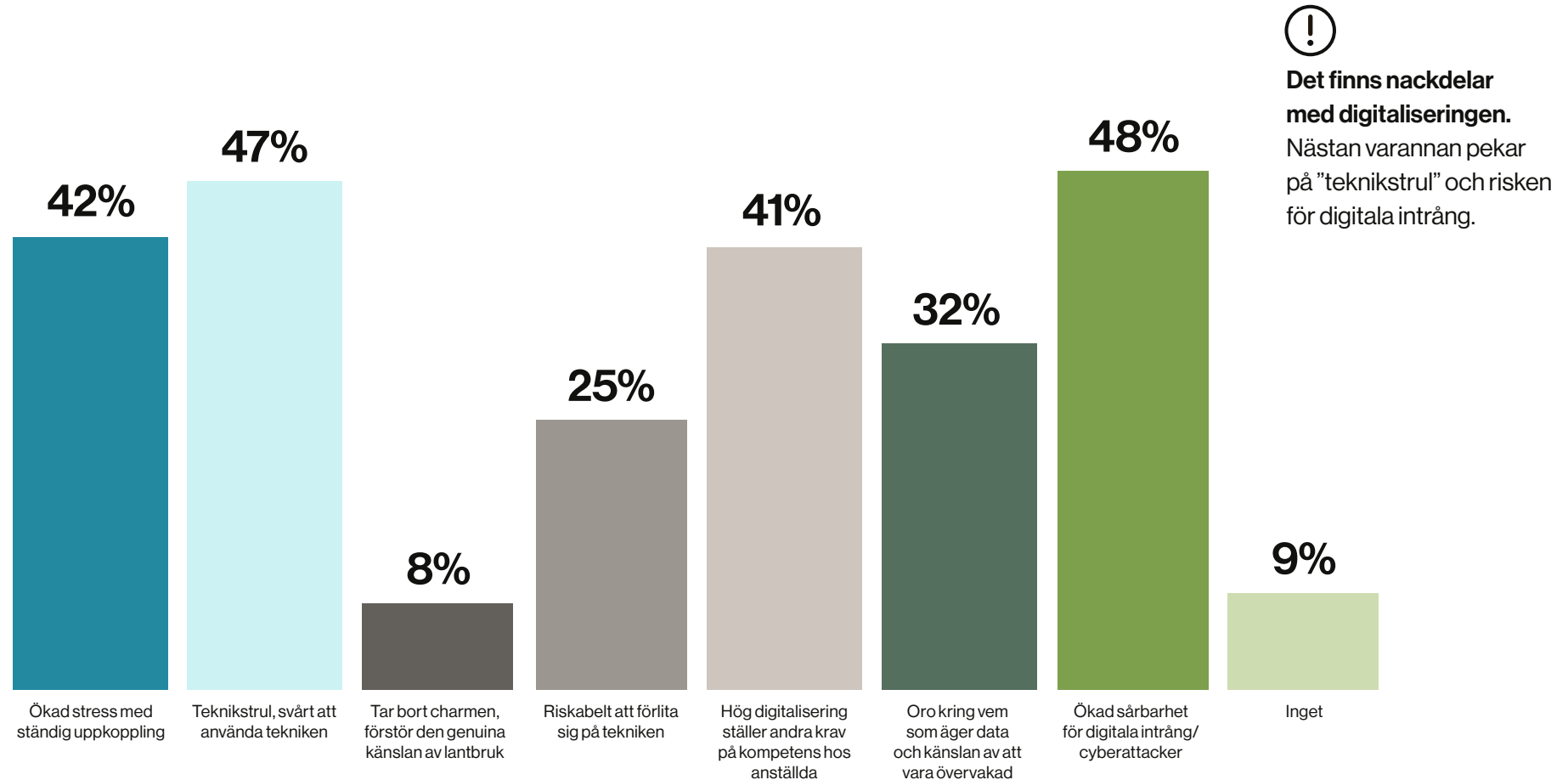
Varför använder du dig av digitala verktyg?

Flera val möjliga

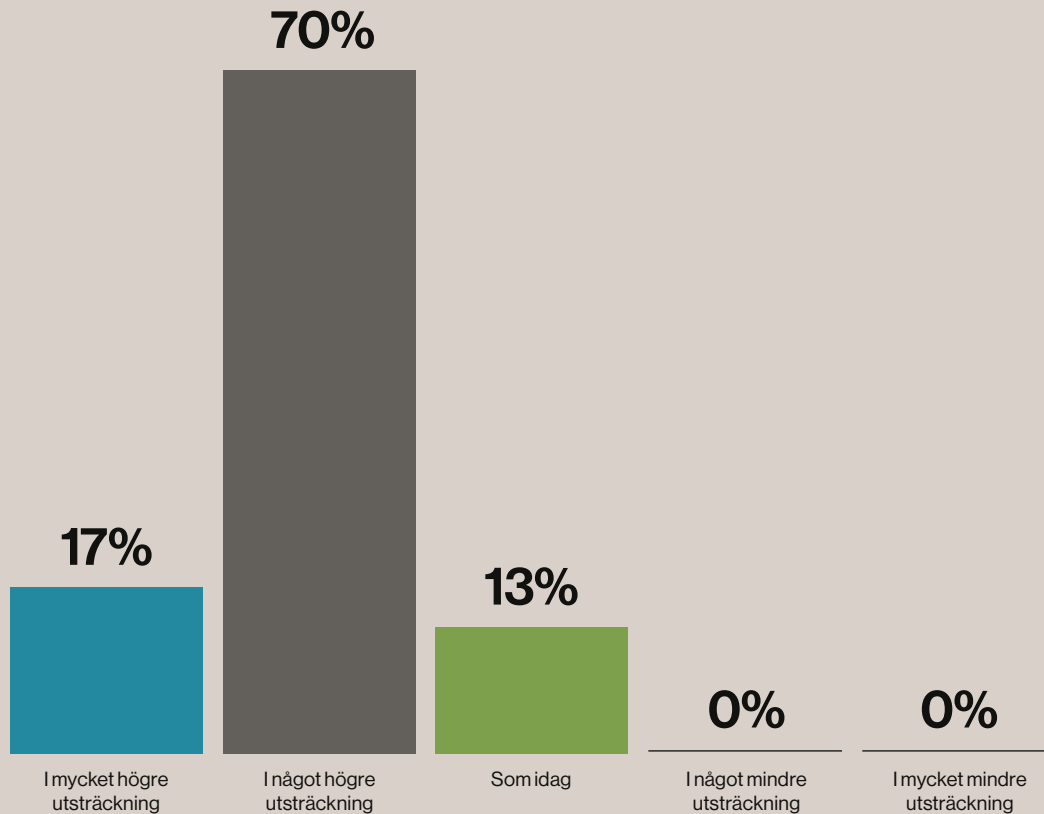

Flera goda skäl. Nio av tio säger att den främsta anledningen till att använda digitala verktyg är för att underlätta arbetet. Varannan svarar att det ökar effektiviteten och nästan lika många att det förbättrar kontrollen.

Ser du i ditt lantbruk några nackdelar med digitaliseringen?

Hur kommer du som lantbrukare att använda digitala verktyg i framtiden, inom 3–5 år?

Lantbrukarnas användning av digitala hjälpmedel kommer att öka. Nio av tio i panelen bedömer att de kommer att använda digital teknik i något högre eller mycket högre utsträckning än idag. Ingen tror att användningen kommer att minska.

Anders
Herlin

Sensorer kan mäta och kontrollera djurens hälsa

Anders Herlin är forskare vid Sveriges Lantbruksuniversitet, SLU, med inriktning på digitalisering och djurvälstånd särskilt inom mjölk och kött. Han berättar att digitaliseringen för med sig många fördelar för djuren i det moderna lantbruket.

Behovet av digitalisering uppstod allra först inom mjölkproduktionen. När mjölkningsrobotarna kom blev det nödvändigt att ändå kunna övervaka mjölkens kvalitet. Det här var en nyhet för drygt 20 år sedan.

Med tiden har mängder av nya digitala verktyg utvecklats för lantbruket. Idag finns det sensorer och instrument för att mäta och följa alla möjliga delar av djurens tillvaro. Det kan handla om relativt enkla saker, som till exempel positionering – att kunna följa var djuren befinner sig innebär, särskilt vid större djurbesättningar, en stor tidsbesparing för lantbrukaren. Det kan också vara mer komplex materia, som mätning av halten av ett speciellt protein i mjölken för att upptäcka allvarlig sjukdom hos kon.

– Genom digitala mätinstrument kan vi idag mäta det mesta kring hur kon mår. Om exempelvis flödet skiljer sig mellan spenarna finns skäl att undersöka om det är ett medicinskt problem. På så sätt märker vi tidigt om något är fel och kan åtgärda det.

De digitala verktygen hjälper även djuren på fler sätt. Genom värmekameror som tar bilder på juvret innan mjölkning får mjölkaren snabb information om juverhälsan och kan ta snabba beslut om vad som ska göras. Det kan också vara andra saker som mätinstrumenten upptäcker.

– Genom att mäta halten av progesteron i mjölken kan vi se om en viss ko är dräktig eller brunstig. Då behöver vi inte utsätta henne för fysiska undersökningar som att via ändtarmen försöka undersöka om det finns foster i livmodern.

Han menar att de digitala verktygen för med sig många fördelar i lantbruket.

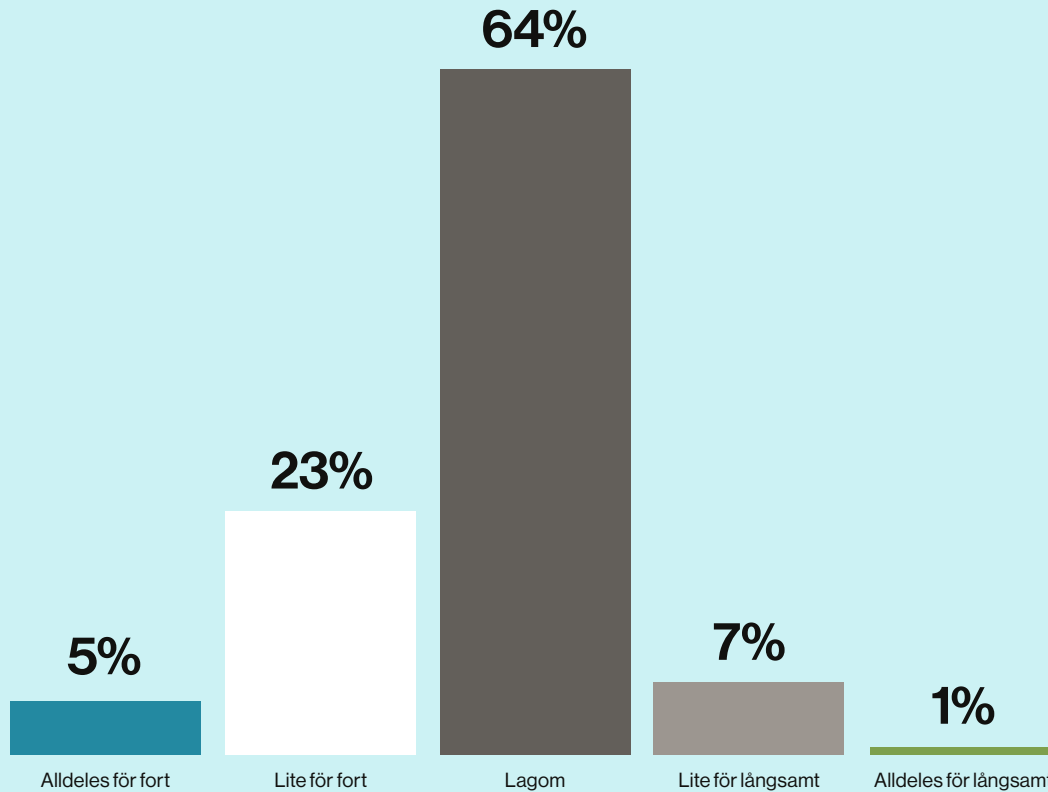
– Digitala instrument ger lantbrukarna bättre kontroll och fungerar som beslutsstöd i många olika sammanhang. Det är en väldigt positiv utveckling som gynnar både djuren och de som arbetar på gårdarna. ■

När vi mäter halten av progesteron i mjölken kan vi se om en viss ko är dräktig eller brunstig. Då behöver vi inte utsätta henne för fysiska undersökningar via ändtarmen för att undersöka om det finns foster i livmodern.

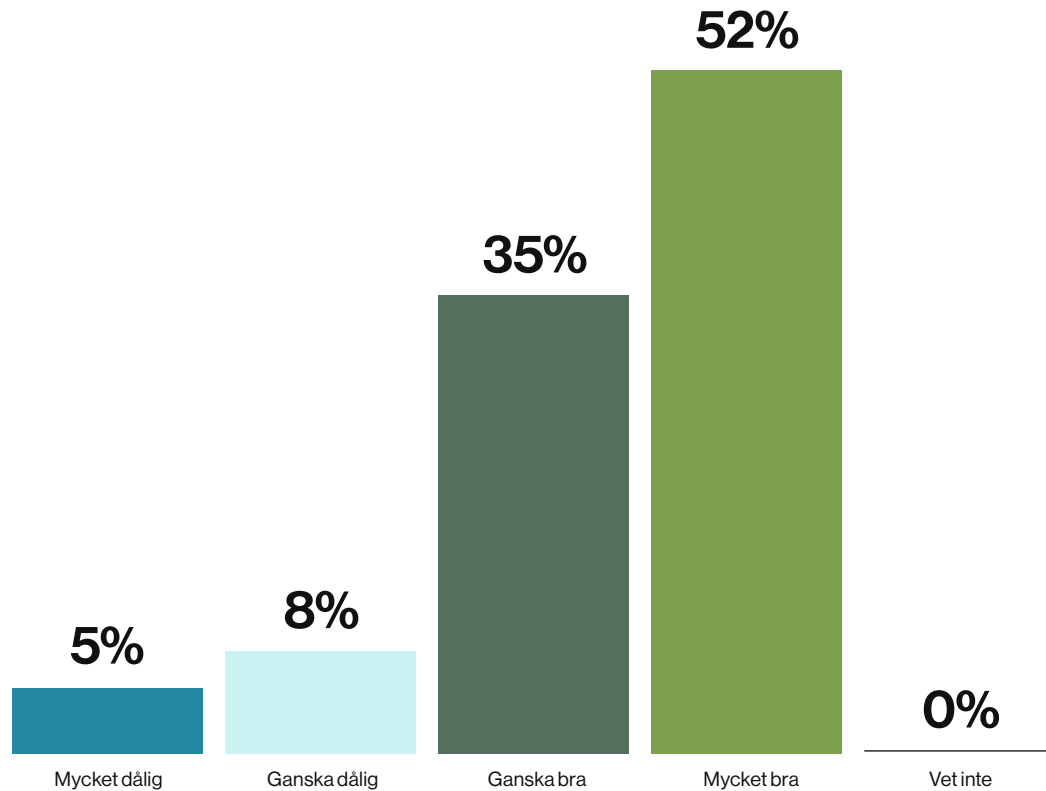
*Anders Herlin, universitetslektor,
institutionen för biosystem och teknologi, SLU*

I vilken takt upplever du att digitaliseringen går inom lantbruket?

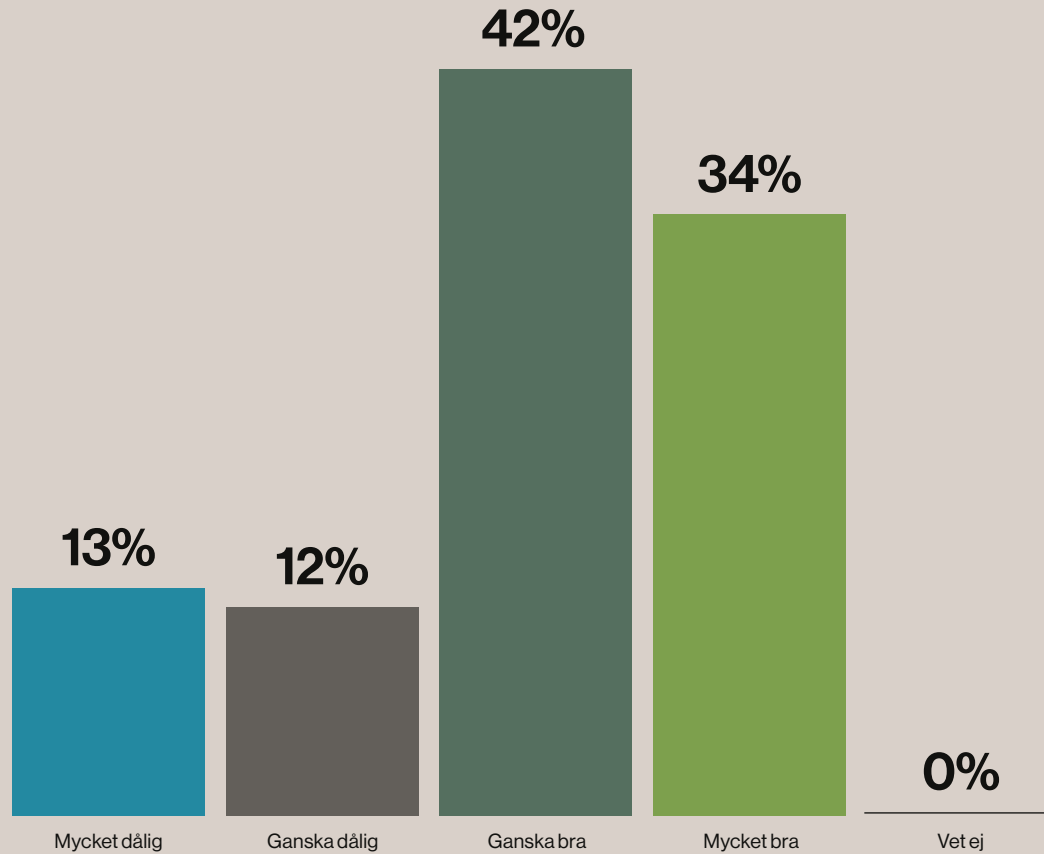
Lagom takt. De flesta lantbrukarna tycker att digitala förändringstakten är lagom. Tre av tio tycker att den går för fort.

Hur upplever du internetuppkopplingen på din gård?

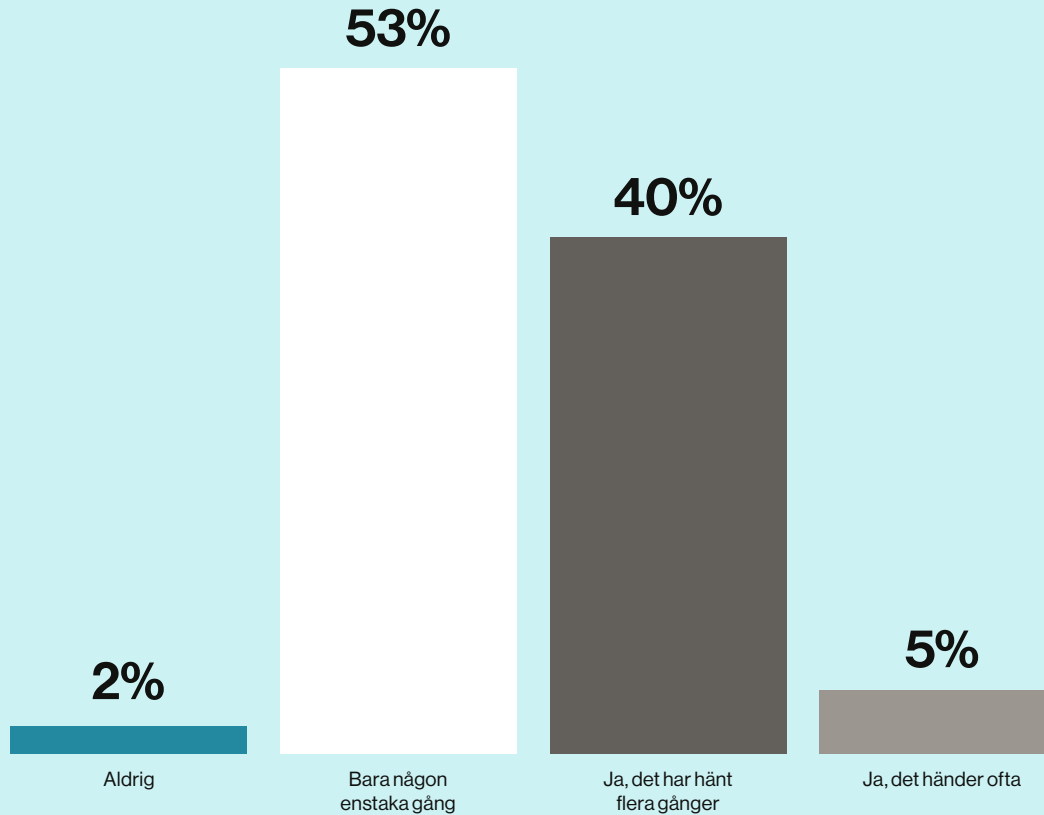
Flertalet upplever internetuppkopplingen som bra. Men var åttonde lantbrukare beskriver den som mycket eller ganska dålig. Se också svaren på sida 20 (var tredje har drabbats ekonomiskt). Det kan verka lite, men med digitalisering som bärande grund för företagandet kan det vara avgörande med tillförlitlig internetuppkoppling.

Hur är mobiltäckningen på din gård?

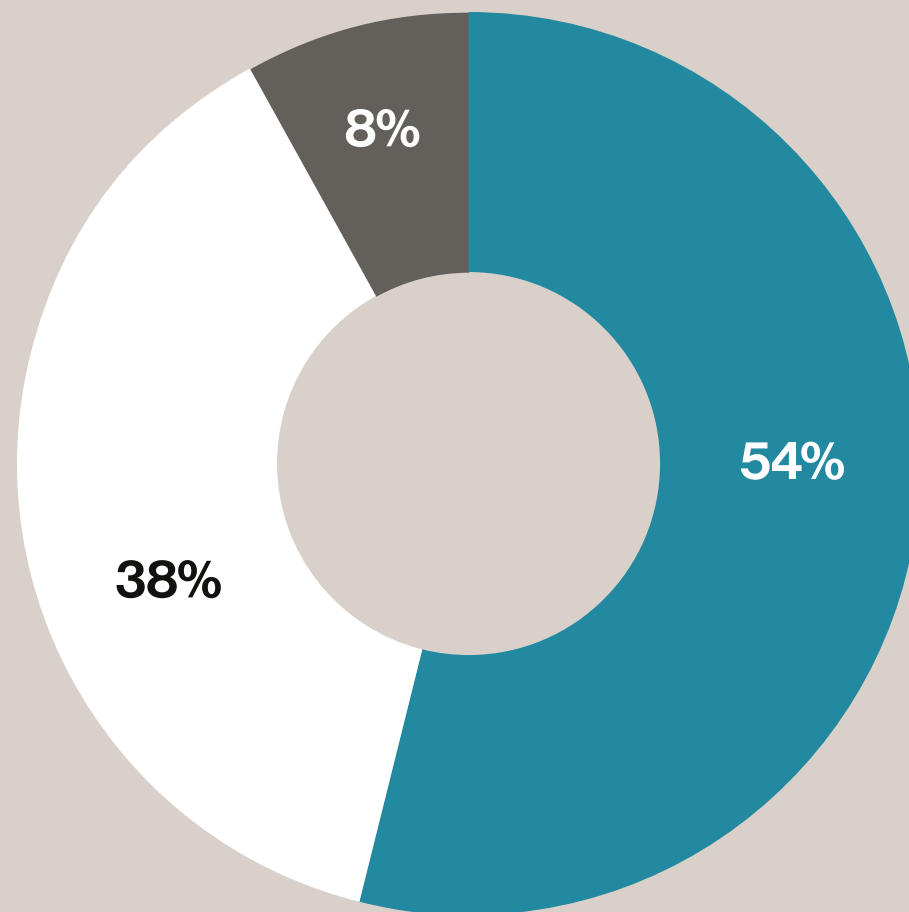
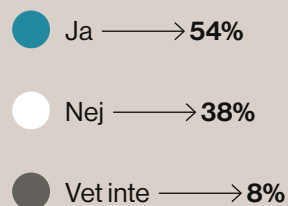
Hallå, hör du mig?! En av fyra lantbrukare har mycket eller ganska dålig mobiltäckning. Majoriteten tycker alltså att mobiltäckningen är bra eller mycket bra. Men en fungerande mobiluppkoppling är en nödvändighet i vårt samhälle. Att så stor andel som en fjärdedel svarar att de har dålig mobiltäckning på gården är därför ett betydande problem.

Har ditt lantbruk någon gång drabbats av strömbrott?

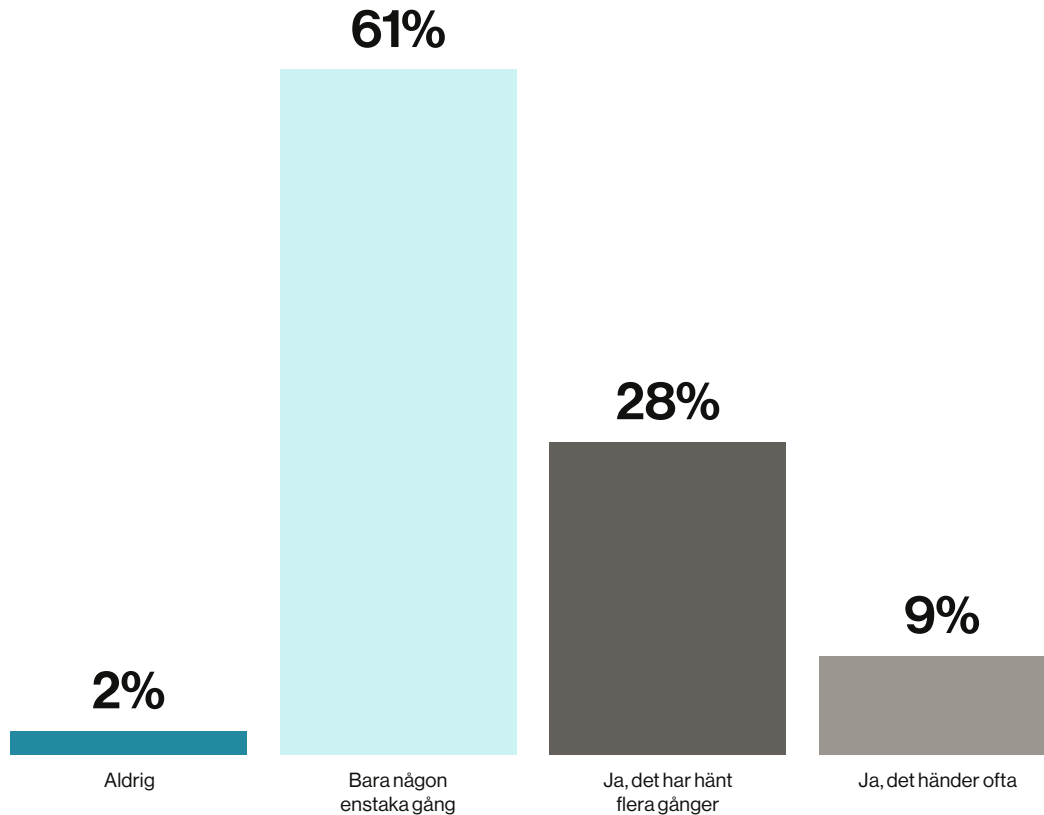
Nästan hälften uppger att de har drabbats av strömbrott ofta eller flera gånger.

Följdfråga: Innebar strömavbrottet en kostnad för ditt lantbruk?

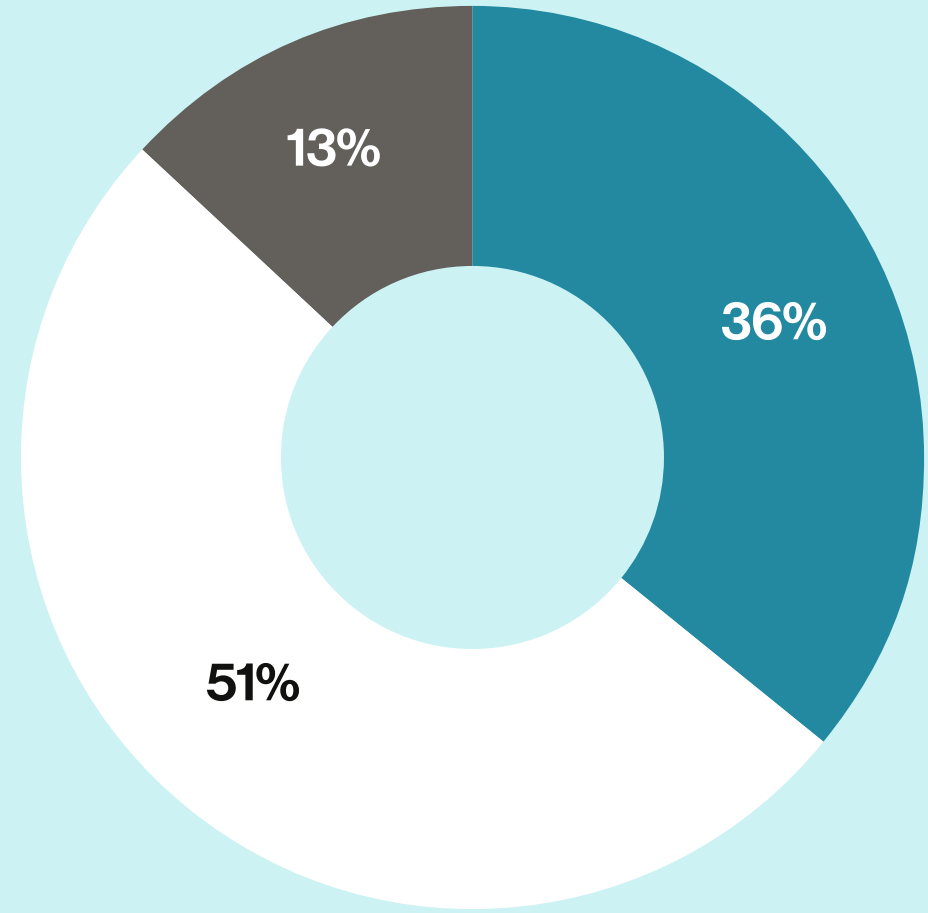
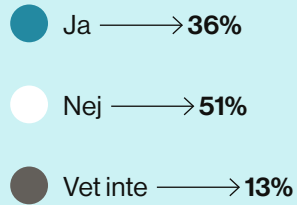
... och drygt hälften säger att strömavbrottet innebar en ekonomisk kostnad för verksamheten.

Har ditt lantbruk någon gång drabbats av att uppkopplingen till internet försvunnit?

Nästan fyra av tio uppger att de flera gånger eller ofta drabbats av att internetuppkopplingen försvunnit.

Följdfråga: Innebar nätavbrottet en kostnad för ditt lantbruk?

... och var tredje lantbrukare svarar att de har drabbats av en kostnad till följd av att internetuppkopplingen försvunnit.

Kristin
Johansson

Våra anställda kan distansarbeta

Kristin Johansson är lantbrukare och driver en gård med både skog och ekologisk livsmedelsproduktion och är även ledamot i Landshypotek Ekonomisk Förening Småland. Hon har satsat mycket på digitalisering och ser stor nytta av det i verksamheten.

När Kristin Johansson och hennes man tog över gården för ungefär tio år sedan upptäckte hon snart att verksamheten var väldigt sårbar. Det var svårt att få tag på personal som klarade av jobbet och om någon var sjuk, eller förhindrad att arbeta av andra skäl, så blev det stora problem. Det gjorde att hon valde att satsa mycket på automatisering och digitalisering i verksamheten.

– Idag har vi helautomatiserat bland annat gödsling, foderutdelning och mjölkning, vilket gör att vi kan sköta det mesta av arbetet via digitala verktyg. Vi får fram all data och kan planera och justera via paddan. Idag kan också våra anställda jobba på distans – något man kanske inte tidigare trodde var möjligt inom lantbruk.

Även i skogsbruket använder de digitala verktyg. Med hjälp av drönare kan de besiktiga stora områden och se avvikelser i trädens status. Det underlättar exakt positionering.

– Vid exempelvis ett angrepp av granbarkborre är det viktigt att snabbt sätta in åtgärder för att begränsa skadorna på skogen. Det sparar väldigt mycket tid för oss att kunna se exakt vilket eller vilka träd som är angripna, jämfört med att leta upp dem själva.

En osäkerhetsfaktor i Kristins verksamhet har varit nätuppkopplingen. Det tog lång tid innan det kom fiber till gården och kommunen gav flera oklara besked.

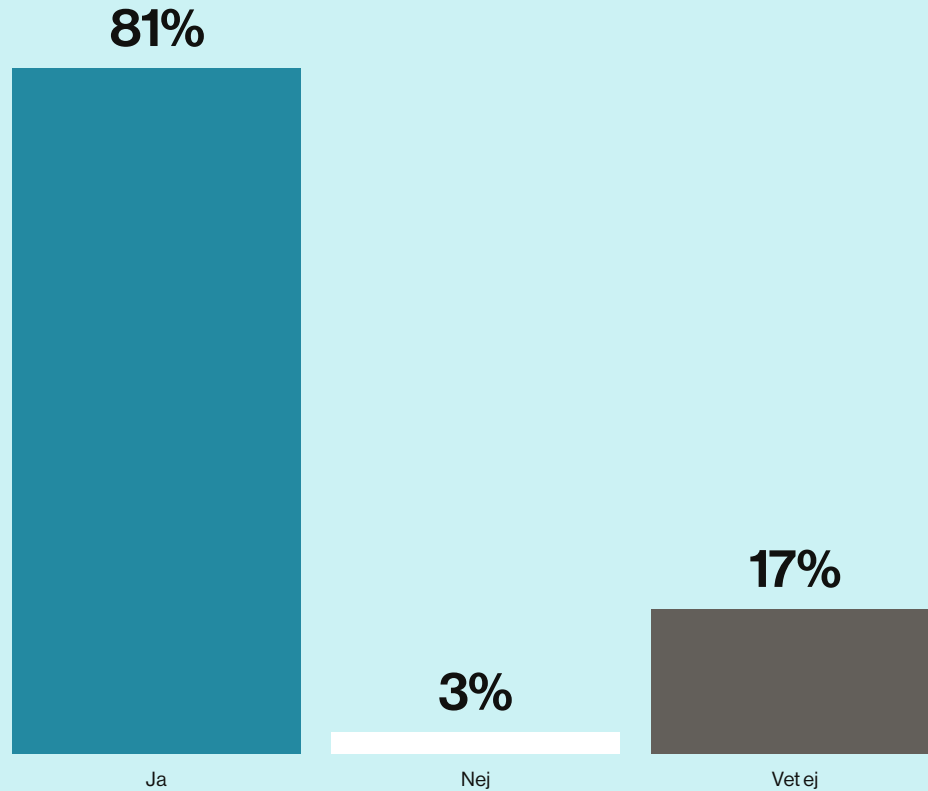
– Problemet är att Telia har kapat kopparlinorna utan att se till att det finns fungerande alternativ. Vi tvingades länge förlita oss på 4G och det håller inte här ute på landsbygden. Ska vi kunna jobba digitalt krävs det en säker uppkoppling. ■

Problemet är att Telia har kapat kopparlinorna utan att se till att det finns fungerande alternativ. Vi tvingades länge förlita oss på 4G och det håller inte här ute på landsbygden. Ska vi kunna jobba digitalt krävs det en säker uppkoppling.”

Kristin Johansson, ekologisk lantbrukare i Småland

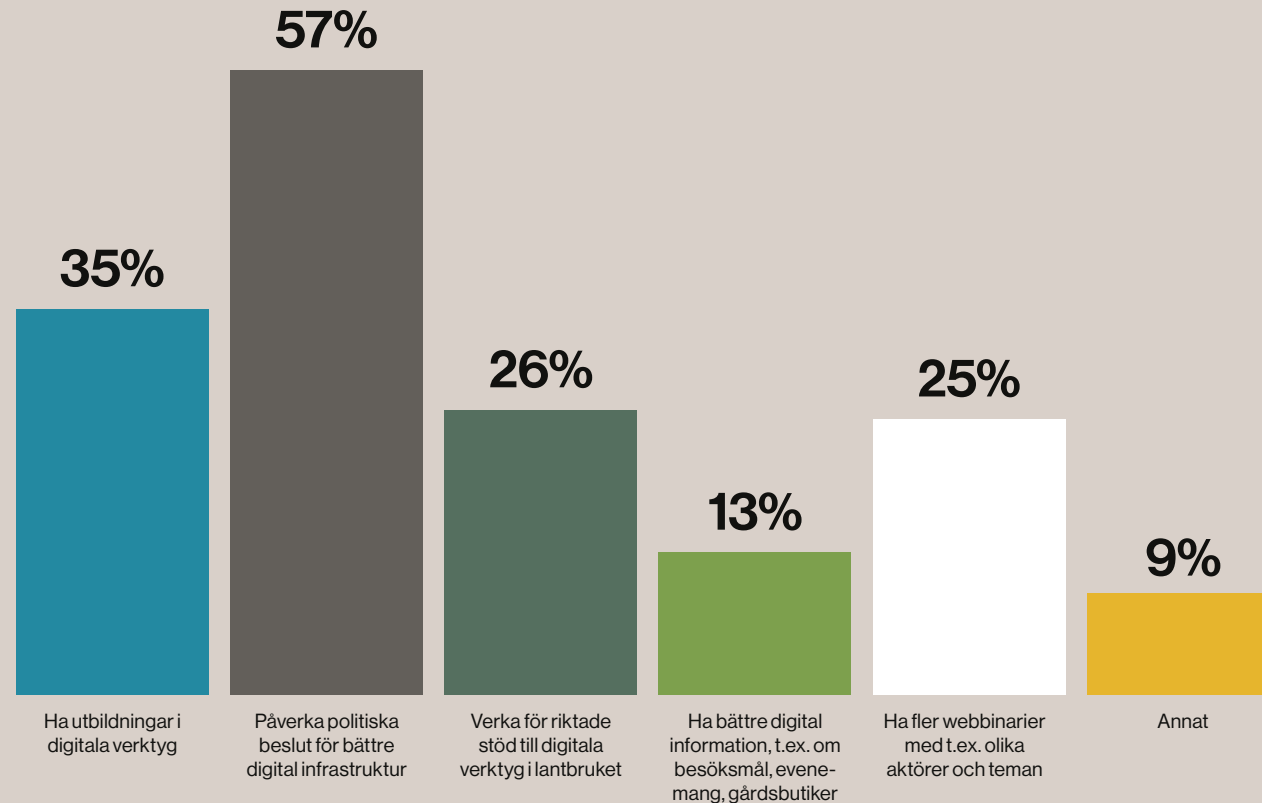
Borde man investera mer i den digitala infrastrukturen på landsbygden i Sverige?

Investeringar i IT-infrastruktur på landsbygden. Åtta av tio lantbrukare tycker att det behöver investeras mer i den digitala infrastrukturen på landsbygden.

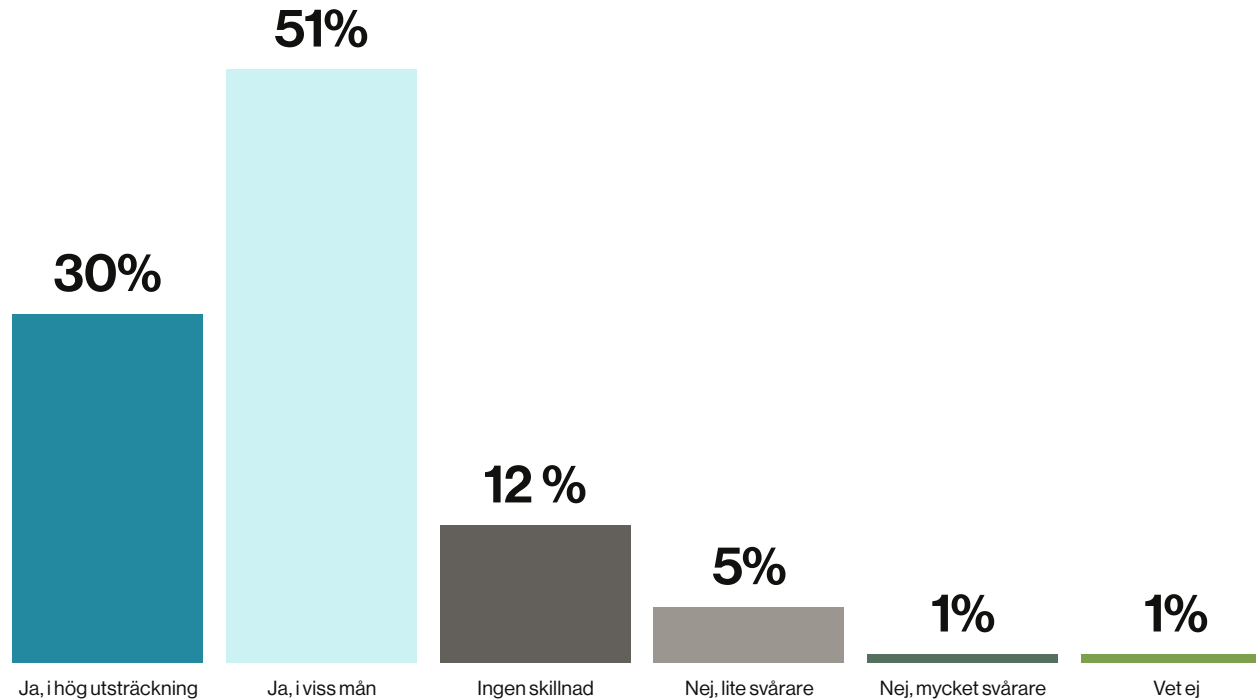
Finns det något som lanbruksorganisationerna borde göra när det gäller digitalisering?

Flera val möjliga

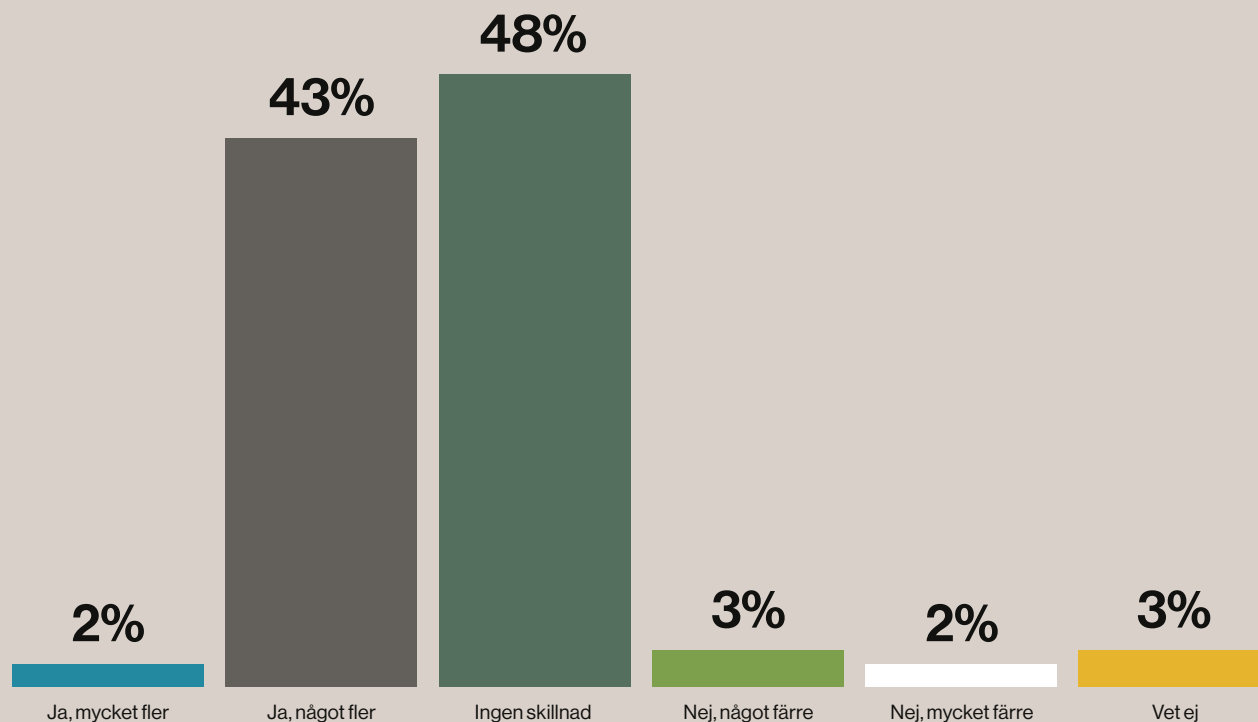
Intresseorganisationerna behöver engagera sig. Sex av tio vill att lantbrukarnas organisationer ska driva på för bättre digital infrastruktur. Var tredje vill att det ges utbildningar i digitala verktyg.

Har du med digitaliseringen fått det lättare att delta på digitala möten/träffar i branschen som annars skulle vara svårare att genomföra eller hinna med?

Underlättar deltagande. Åtta av tio anser att det tack vare digitala verktyg har blivit lättare att delta i möten och träffar i branschen.

Tror du att den ökade digitaliseringen inom lantbruket kan göra att fler kan lockas av att jobba inom sektorn?

Kan attrahera fler till lantbruket.

Nästan varannan lantbrukare tror att digitaliseringen kan locka fler till lantbrukssektorn. En handfull tror att det lockar färre.

Utblick

Efter över ett år av pandemi kan vi konstatera att svenskt lantbruk har klarat sig förhållandevis väl, särskilt i jämförelse med flera andra sektorer. Livsmedelsförsörjningen, vår förmåga att hantera kriser och det oförutsedda är exempel på frågor som pandemin har satt ökat fokus på och där lantbruket spelar en nyckelroll. Idag betraktas sektorn återigen som samhällsviktig.

Digitalt skifte. Pandemin har också drivit på ett genomgripande digitalt skifte i samhället. Lantbrukspanelens deltagare har generellt en positiv inställning till den här utvecklingen. De ser även att digital teknik i framtiden kommer att ha en än mer framskjuten roll i deras verksamhet. Det här är nyckelfrågor för att näringen ska kunna vara internationellt konkurrenskraftig och stärka sin lönsamhet – en stor utmaning, särskilt för många mindre och medelstora lantbrukare idag.

I intervjuerna med Anders Herlin från SLU och lantbrukaren Kristin Johansson framträder tydligt att de digitala verktygen gör stor skillnad. Det handlar om allt ifrån djurhälsa och hur vi upptäcker avvikelser i livsmedel till ökad flexibilitet och teknik som underlättar för de som jobbar på en stor gård.

Utmaningar. En förutsättning för en livskraftig lantbruksnäring är att grundläggande infrastruktur för det första finns och för det andra fungerar även utanför storstadsregionerna. Utbyggnad på landsbygden av fiber och snabb uppkoppling är helt nödvändigt för Sveriges lantbrukare. I vilka andra sektorer och branscher behöver företagarna oroa sig för strömavbrott, svag internetuppkoppling och dålig mobiltäckning?

Tydlig signal. Årets första panel sänder ett tydligt budskap till beslutsfattare, intresseorganisationer och alla andra som tycker att det är viktigt att trygga svenskt lantbruk: Stäng inte ute landsbygderna från digitaliseringen. Levande landsbygder och gröna näringar i utveckling kräver stärkt digital infrastruktur.

Stark kraft

Redan för över hundra år sedan var svensk innovationskraft banbrytande för ny teknik inom bland annat mjölkproduktion. Högteknologisk utveckling fortsätter att vara en viktig komponent i svenskt lantbruk.

